

Slovenski Gospodar.

List ljudstvu v poduk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštno vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 2 glđ. 50 kr., za pol leta 1 glđ. 30 kr., za četri leta 65 kr. — Naročnina se pošilja upravnilstvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice št. 5. — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezni listi dobje se v tiskarni in pri g. Novak-u na velikem trgu po 5 kr. Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oglasila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat, po 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Nasprotniki gornjeradgonskega bralnega društva.

Pred kratkim sprehajali so se mimo pokopališča pri Sv. Petru pri Radgoni trije gospodje: sodnik Sok, odpuščeni cenilec Winkler in neki mestni zdravnik. Menili so se o bralnem društvu. Prvo besedo je imel Winkler in njemu je pridno pritrdjeval sodnik. A kaj so motrili ti modrijani? Toževali so, da bralno društvo nima družega namena, kakor žuliti in izsesavati kmeta, »katerega itak tlači dača.« Pravili so, da kmeta hudo zadene, ako naj poleg drugih plačil sedaj še za tako nepotrebno društvo udnino plačuje. Najbrž niso pomislili, da ta udnina znaša le 10 kr. na mesec. Nemška društva seveda nalagajo svojim društvnikom veliko večja plačila, katera se potem tratijo za brezpametne in brezkoristne namene in komedije.

Imenovani trije možiceljni seveda nimajo smisla za delovanje, ki je kmetu v korist; ti le skrbijo za svoj žep. Kar se Winklerja tiče, se mu najbrž jako toži po mastnih komisijonih in čisto naravno je, da se jezi nad bralnim društvom. V tem društvu sedijo namreč tisti možje, ki so povzročili, da se mu je pošel cenilec, in s tem vir dobrih dohodkov, za zmiraj odzvel. Ravno tako je s sodnikom Sokom. Njemu so tudi možje, ki so v bralnem društvu, priskrbeli že nekaj dolgih nosov, pred kratkim zopet prav dolgega. Sicer mu pa svetujemo, da naj se rajši za svojo službo briga in svoj jezik za zobmi drži, ker on ima precej bolečih strani, kjer se mu lahko do živega pride!

Najbolj pa se jezi in najbolj seveda hujska proti bralnemu društvu orehovski Bračko. Tudi pri njem je to čisto naravno. Kajti od sedaj naprej je bojni klic: Tu Bračko, tu bralno društvo! Očitnih Bračkovih pristašev Slovenci ne bodo spreobrnil; pa jih tudi ne marajo, ker jim za take ljudi prav nič ni. A ostalim kmetom, ki so do zdaj okoli blodili, kakor zgubljeni ovce, ne vedo, kam bi se obrnili in komu bi verjeli, dajamo to pomisliti: Kaj more Bračko ponujati? Nič. On je sam vesel, če njemu kdo kaj ponudi. On nosi sicer sedaj še svojo slavo okoli, a vse je minljivo na svetu, in tako tudi Bračkova slava. Kakšno zaslombo ima Bračko za prihodnost? Nobene. On se ne more sklicavati na svoje znanosti, ker jih nima; on se ne more niti sklicavati na pošteno voljo; ker volje, kmetu kaj dobrega storiti, dozdej še ni pokazal. Njegovo delovanje je le kruhorstvo. Drugače pa je pri bralnem društvu. V njem si podajajo roke duhovni in posvetni gospodje in kmetje. Prvim stoji na strani učenost, slednjim pa znanje kmečkih razmer in potreb. Ti kmetje blagrujejo bralno društvo, ker so razumni in vedo, kako koristno bode bralno društvo delovalo. Ako bi o tem ne bili prepri-

čani, ne bili bi pristopili k društvu. Vi ostali kmetje, pa volite sedaj: Tu Bračko, tu bralno društvo!

Kmetijsko vprašanje v Avstriji.

(Govor gosp. prof. dr. Ivana Pohl-a na socialnem shodu.)

(Dalje.)

Podlaga vsakega gospodarstva je dvojna: pogoji, katere že narava sama poda in katerih človek z lastno voljo predrugačiti ne more, in pogoji, katere si človek sam tako rekoč ustvari. K prvim je prištevati zemljišče in vreme, k drugim, umetne vrste, pa različne naredbe in odnošaje, katerih se je gospodar poprijel, da lažje svoje kmetijstvo vodi. Naravni pogoji, t. j. podnebje in zemljišče, sami na sebi so stalni, ne spreminjajo se nikdar toliko, da bi povzročili kaj takega, kar vidimo dandanes pri kmetijah.

Vzrok, da se je vsililo kmetijsko vprašanje, leži torej nedvomno v pogojih druge vrste, v človeških naredbah in popravah. V tem oziru se je v zadnjih stoletjih marsikaj čisto predrugačilo, prenovilo, na videz popravilo, ali v resnici poslabšalo. Te novotarije spravljajo dandanes prav vspešno kmeta ob njegovo lastnino, poganjajo brez prestanka sleherno leto tisoče gospodarjev s kmetij, od lastne hiše. Na kmetiji ne more več živeti, živeti pa hoče na vsak način in za to se tudi kmetič obrne tje, kjer mu ugodnejše razmere nadaljni obstanek zagotavljajo.

Prispodabljammo nadalje, kako se je kmetu svoje dni godilo in kako se mu godi dandanes! Kaka razlika se nam pokaže! Nekdaj je vsak okraj bil za-se, v gospodarstvenem oziru tako rekoč s plotom na vseh straneh zagrajen, brez sedanje živahne zveze s sosednimi okraji. Vsaka kmetija je bila tolika in obrodila je toliko, da se je obitelj pošteno doma preživela. Celo gospodarjenje je bilo tako urejeno, kakor so zahtevale domače razmere in potrebe. Kolikor se je na leto doma porabilo, toliko je kmet pridelal na svojem polju, in napak, kar je prineslo in obrodilo domače posestvo, porabilo se je skoraj brez izjem le doma.

Celo življenje se je tako uravnalo, da so veljala leto za letom prej navedena načela. Gospodarstvo se je torej ravnalo le po lastni, domači potrebi in porabi. Po letu je delal kmetič neutrudno od zore do mraka na polju ali travniku, a tudi po zimi ni praznoval. Popravil je orodje, delal si novo, urejeval poslopje in užival, kar si je pridelal v potu svojega obraza.

S svetom kmet ni mnogo občeval, za druge ljudi se ni dosti brigal; dovolj mu je bilo, če in da je opravil svoje delo, preživel svojo družino. Denarja ni pogrešal, se potreboval ga je malokdaj.

Če je že kaj moral imeti od drugih ljudi, vrnil jim je to ali ono z isto stvarjo, katero si je izposodil ali pa sta z blagom menjala, tako da je dal kako drugo stvar jednake vrednosti. Tudi za davek ni potreboval denarja; dal je gosposki, kar jej je šlo, v blagu in ji opravljal to ali ono delo z lastnimi rokami. Torej se je razvilo gospodarstvo tako, da se je pridelalo za domače potrebe doma ter da se je porabilo prav malo denarja. Vsakdanja potreba je vodila in urejevala gospodarstveno delovanje kmetovo od zibel do groba in sicer po večnih pravičnih zakonih in načelih krščanskih.

Tako gospodarstvo imenujemo dandanes zaradi njegovih naredb prav označevalno s pridevkom naravno gospodarstvo. Dolgo se je vzdržalo to gospodarstvo, ali v našem in prejšnjem stoletju začelo se je od vseh strani, na vse načine izpodrivati in žalibog ne brez uspeha. Skoraj do zadnje trohice se je že odpravilo, izpodrinilo. In kdo je vse to povzročil? Glavna krivda pripada razvijajočim se obćilom, ki ne pripuščajo več, da bi bil kdo še v tako skritem kotu sam za-se, ki vežejo pojedine ude človeške družbe tako uspešno, neprisljeno, navidezno (blagodejno, da se jim ne more nikdo več ustavljeti.

Le jedno naj tukaj omenimo, uporabo soparja, uporabo parne moči ali sile, ki je jedna pglavitnih točk novejšega, vsestransko razvitega prometa. Premog, ki dandanes pripravlja in razvija parno silo, in katerega še ne bode jutri zmanjkalo, kaj je bil premog v prejšnjih časih? Je-li kdo slutil, kakšno čudotvorno moč v sebi skriva? Gotovo nihče. Ta parna moč povspešuje dandanes neverjetno splošen, neomejen promet čez hribe in doline, po suhem in po vodi. Ali se ti zdi verjetno, da se iz osrednje Amerike prepelje dandanes cent žita v Evropo za nekaj krajcarjev več, kakor jeden goldinar, in da velja prevoznja jednega centa iz Laplatskih držav do nas komaj jeden goldinar in osemdeset krajcarjev? In vendar je to gola resnica. (Konec prih.)

Cerkvene zadeve.

Prelat Fran Kosar.

(Dalje.)

»Nikoli tudi nisem slišal — tako nadaljuje monsignore Jeran — da bi ga bil kak profesor posvaril ali mu kaj očital. Živo se spominjam, kakor bi danes bilo, zadnjega našega izpita pri profesorju Adolfu Fiker-ju. Ko je bil Kosar izprašan, reče mu ta profesor, veselo iznenaden po njegovih izvrstnih odgovorih: »Vi boste kinč vsacega stanu, za kateregakoli se odločite«. Kako so se te preroške besede izpolnjevale in izpolnile nad Kosarjem, znano je slehernemu, kdor pozna življenje duhovitega prelata.

Za Kosarja bila je resna nevarnost, da ga dolg čas ne pohujša, ker tako nadarjen dijak ima časa na razpolaganje. Toda Kosar je uvidel to nevarnost. Sv. Bonaventura ga je opozoril na nevarnost, rekši: »Kdor je delaven, njega skuša le eden hudobec, a lenuha brez števila dosti«. Rad je torej ustregel gospej Küstelnovi, ki ga je naprosila, da naj podučuje njenega sina; tudi laščine in francoščine se je marljivo poprijel. Spričevalo iz laškega jezika po očitni skušnji l. 1841. izpoveda, da je Kosar predavanja »jako pridno« obiskoval, a da se je jezika naučil »vrlo dobro«.

Kosarjevi cvetniki v modroslovskih študijah spremenijo popolnem svoj obraz. Tukaj ne izpisuje več rekov pesnikov in leposlovec, nego zdaj nabira reke, in v njih in navas zlate besede sv. cerkvenih očetov.

Na vsaki strani njegovih cvetnikov se prepričamo, kako se je mladenič vneal za duhovski poklic in kako zvesto se je na-nj pripravljaj. Kakor cvetlica obrača svoje lepo lice proti solneu, tako je njegova sveta duša hrepenela po Bogu. »Moja duša žeja po Tebi«.

Predrzo bi pa bilo, bližati se svetišću brez poklica, in nikdo ne sine si polastiti duhovstva, razven če je poklican kakor Aron. Sem-li jaz poklican? To je vestnega Kosarja tako skrbelo, da je zapisal v svoj dnevnik: »Gospod, le katere si izbereš, smejo se ti bližati«. Zato pa zdihuje njegovo srce in prosí Boga: »Pokaži mi pot, po kateri naj hodim, ker k tebi povzdigujemo svojo dušo;« zato moli in pravi: »Gospod, — povej tako glasno, da ne bom nič več dvomil — kaj hočeš, da naj storim?«

O ko bi mogel zvedeti božjo voljo, hitro bi slušal ter rekel: »Glej tukaj sem, ker si me poklicall!« »Milost svetega Duha namreč počasnosti ne pozna.«

Trudi se svojo dušo bolj in bolj posvetiti ter tako utrditi svoj poklic. »Kdor je pravičen, bodi še pravičnejši, in kdor je svet, bodi še svetejši«. Da se torej ovaruje greha, premišljuje mladenič z mosko resnobo poslednje reči človeka. »Pri vseh svojih delih spominjaj se svojih poslednjih rečij, in vekomaj ne boš grešil;« »pomisli, da smrtne odlašaj;« »dnevi človeka so kakor trava, kakor cvetlica na polju, tako on ocvete, veter potegne po njej, in ni je več, in ne pozna se več njeno mesto«.

Zlasti pa zvesto in z nekakim svetim strahom goji cvetlico diviške nedolžnosti, ker je, da nosimo toliki zaklad v prstenih posodah, in je torej treba velike pozornosti zalemu in prebrisanemu dijaku, da ta zaklad škode ne trpi, in ker je prepričan, da je le čistemu mladeniču prosta pot v svetišće: »Kdo pojde na Gospodovo goro? ali kdo naj stoji na svetem mestu? Kdor je nedolžnih rok in čistega srea, in kdor ne obrača svoje duše v nečimurno!«

Naj ga tudi svet vabi ter mu kaže vso svojo lepoto, naj mu zviti skušnjavec še tako lepo slika svoje kraljestvo, Kosar ne mara upogniti svojega kolena pred njim, in ga segurno zavrne, rekoč: »Poberi se sasan!« — »Kaj pomaga človeku, če pridobi celi svet, a škodo trpi na svoji duši!« — Mladí modroslovec je iskal kakor skušen modrijan biser, in ko ga najde, proda vse, kar ima, ter zapusti tudi svet, in se oklene z vso ljubeznijo mladostnega srca svojega poklica.

V tej vojski pa zaupa mladi naš junak najbolj na varstvo božje Matere Marije ter je uverjen, da ž njeno pomočjo prav gotovo zmaga. »Jaz upam, tako govori s sv. Janezem Berchmans, da svoj poklic dosežem ter mu ostanem zvest, ker si ti, o Devica in Mati Marija, varhinja mojega potovanja, mojega zdravja in šolskih mojih let.«

Vse to pa, kar smo tukaj navedli, je le pičla izbira iz bogatih njegovih letnikov, a že to, kar smo tukaj posneli, glasno pričā, kakovega duha bil je dijak Kosar.

Pogreb č. g. župnika Bl. Rotnika.

Vkljub slabemu vremenu in vkljub neugodnemu dnevu (v soboto, na god sv. Mihaela) se je vendar zbralo 18 čč. gg. duhovnikov, ki so rajnemu gospodu Blažu Rotniku skazali zadnjo čast. Preč. gospod Karol Gajšek, častni kanonik z Dobrne, so kot dekan novocerkovške dekanije vodili prevod in spregovorili raz leco kratko, pa do srca segajočo nagrobnico. Naslikali so nam pokojnega gosp. Blaža kot moža po volji božji,